

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

DRUGI ODJEL

ODLUKA

Zahtjev br. 38462/14
Dragica KOMŠO
protiv Hrvatske

Europski sud za ljudska prava (Drugi odjel), zasjedajući 4. travnja 2017. godine u Vijeću u sastavu:

Işıl Karakaş, *predsjednica*,

Julia Laffranque,

Nebojša Vučinić,

Valeriu Griţco,

Ksenija Turković,

Jon Fridrik Kjølbro,

Stéphanie Mourou-Vikström, *suci*,

i Hasan Bakırcı, *zamjenik tajnika Odjela*,

uzimajući u obzir naprijed navedeni zahtjev podnesen 13. svibnja 2014. godine,

uzimajući u obzir očitovanje koje je podnijela tužena Vlada i odgovore na očitovanje koje je podnio podnositelj zahtjeva, nakon vijećanja, odlučuje kako slijedi:

ČINJENICE

1. Podnositeljica zahtjeva, gđa Dragica Komšo, hrvatska je državljanica koja je rođena 1969. godine i živi u Benkovcu. Njezin je zahtjev podnesen 13. svibnja 2014. godine.

2. Hrvatsku Vladu („Vlada”) zastupala je njezina zastupnica gđa Š. Stažnik.

A. Okolnosti predmeta

3. Činjenično stanje predmeta, kako su ga iznijele stranke, može se sažeti kako slijedi:

4. Točno neutvrđenog datuma 2005. godine podnositeljica zahtjeva se sa suprugom i dvoje djece preselila iz Drvara u Bosni i Hercegovini u Benkovac, Hrvatska.

5. Podnositeljica zahtjeva je 24. ožujka 2005. godine podnijela zahtjev za pravo na pomoć za uzdržavanje Centru za socijalnu skrb Benkovac (u daljnjem tekstu: „centar za socijalnu skrb”). Izjavila je da je nezaposlena i bez prihoda, te da ima dvoje djece koja su još uvijek maloljetna.

6. Socijalni radnik je 29. travnja 2005. godine upozorio podnositeljicu zahtjeva na potrebu davanja točnih informacija o njezinoj imovini i obvezu izvješćivanja centra za socijalnu skrb o bilo kakvim promjenama.

7. Centar za socijalnu skrb je 4. svibnja 2005. godine priznao podnositeljici zahtjeva i njezinoj obitelji pravo na pomoć za uzdržavanje zbog njihove loše financijske situacije.

8. Centar za socijalnu skrb je 8. rujna 2005. godine dobio informacije iz anonimnog izvora da je suprug podnositeljice zahtjeva imao trgovinu u Drvaru.

9. Podnositeljica zahtjeva je 16. rujna 2005. godine obavijestila centar za socijalnu skrb o suprugovoj trgovini. Priznala je da postoji, ali je tvrdila da je smatrala kako je to nevažno jer je bila opljačkana u veljači 2005. godine, a zarada je bila vrlo mala. Podnositeljica zahtjeva bila je upozorena na mogućnost kaznene i materijalne odgovornosti zbog davanja lažnih izjava.

10. Centar za socijalnu skrb je 27. rujna 2005. godine odlučio je da joj prestaje pomoć za uzdržavanje. Utvrdio je da su se podnositeljica zahtjeva i njezina obitelj mogli skrbiti o sebi vlastitim radom, što je u njihovom slučaju bio prihod od njihove trgovine. Odluka je podnositeljici zahtjeva dostavljena 28. rujna 2005. godine i ona nije podnijela žalbu.

11. Istoga dana, 28. rujna 2005. godine, podnositeljica zahtjeva posjetila je centar za socijalnu skrb i dala izjavu o povratu isplaćene pomoći za uzdržavanje primljene između 24. ožujka 2005. godine i 27. rujna 2005. godine. Upozorena je da će protiv nje biti pokrenut parnični postupak za povrat isplaćene pomoći. Podnositeljica zahtjeva odgovorila je kako nije mogla izvršiti povrat dugovanog iznosa jer je zarada iz trgovine bila vrlo mala, te da su je ona i njezin suprug planirali uskoro zatvoriti.

12. Općinsko državno odvjetništvo u Benkovcu (u daljnjem tekstu: „Državno odvjetništvo”) je 13. ožujka 2007. godine pokrenulo parnični postupak protiv podnositeljice zahtjeva pred Općinskim sudom u Benkovcu, pozivajući se na činjenicu da podnositeljica zahtjeva nije obznanila da je njezin suprug bio vlasnik trgovine u Drvaru kada je joj je odobreno pravo na pomoć za uzdržavanje. Državno odvjetništvo zatražilo je povrat iznosa od

8.612 hrvatskih kuna (HRK) (oko 1.170 eura (EUR)) koje je primila, zajedno sa zakonskim zateznim kamatama.

13. Podnositeljica zahtjeva je tijekom postupka tvrdila da trgovina zapravo nije radila otkako je opljačkana 24. siječnja 2005. godine, ali je njezin suprug nije mogao zatvoriti zbog nepodmirenih poreznih obveza. Izjavila je kako nisu imali sredstava kojima bi uzdržavali sebe i svoju djecu.

14. Na ročištu održanom 2. veljače 2010. godine odvjetnik podnositeljice zahtjeva zatražio je da se od Porezne uprave Drvar pribave financijski podaci o trgovini podnositeljičinog supruga kako bi se procijenilo je li podnositeljica zahtjeva ispunila zakonske uvjete za ostvarivanje prava na pomoć za uzdržavanje. Odvjetnik podnositeljice zahtjeva nije naveo nikakve razloge zašto on ili podnositeljica zahtjeva nisu mogli dobiti taj dokument od tijela Bosne i Hercegovine, niti je to tvrdio. Prvostupanjski sud odbio je prijedlog, smatrajući da je usmjeren na odgodu postupka jer bi se podaci morali zatražiti od Bosne i Hercegovine diplomatskim putem. Prvostupanjski sud je istaknuo da je podnositeljica zahtjeva imala više nego dovoljno vremena od pokretanja postupka da pribavi predmetne podatke ako je smatrala da su relevantni. Na istom je ročištu sud, na zahtjev podnositeljice zahtjeva, saslušao ravnatelja centra za socijalnu skrb, M.B.

15. Općinski sud u Benkovcu je 15. veljače 2010. godine odbacio tužbeni zahtjev državnog odvjetnika jer podnositeljici zahtjeva nije dana mogućnost da vrati novac u određenom roku.

16. Dana 28. travnja 2011. godine, povodom žalbe Državnog odvjetništva, Županijski sud u Zadru ukinuo je prvostupanjsko rješenje i vratio predmet na ponovno odlučivanje.

17. Sud je održao dva ročišta u ponovljenom postupku. Na ročištu održanom 25. kolovoza 2011. godine odvjetnik podnositeljice zahtjeva predao je potvrdu regionalnog poreznog ureda u Drvaru od 4. rujna 2008. godine o nepodmirenim poreznim obvezama supruga podnositeljice zahtjeva. Državno odvjetništvo tvrdilo je da je dokument bio nevažan jer potvrda o nepodmirenim poreznim obvezama ne može biti dokaz o zaradi.

18. Na ročištu održanom 8. rujna 2011. godine, na prijedlog podnositeljice zahtjeva, prvostupanjski sud saslušao je supruga podnositeljice zahtjeva. On je naveo da njegova supruga nije obznanila podatke o njihovoj trgovini jer se bojala da će je to spriječiti da prima pomoć za uzdržavanje. Na istom je ročištu prvostupanjski sud odbio zahtjev podnositeljice zahtjeva za osobno saslušanje, jer je smatrao da je iznijela sva svoja očitovanja u svojem odgovoru na tužbu, te da je njezin zahtjev za davanje iskaza bio usmjeren na odgodu postupka. Odvjetnik podnositeljice zahtjeva nije imao daljnjih dokaznih prijedloga, te je prvostupanjski sud zaključio glavnu raspravu.

19. Općinski sud u Benkovcu je 19. rujna 2011. godine prihvatio tužbeni zahtjev i naložio podnositeljici zahtjeva da državi nadoknadi iznos od 8.612

HRK, zajedno sa zakonskim zateznim kamatama, te da plati iznos od 5.875 HRK na ime troškova postupka. Smatrao je da, iako su izjave podnositeljice zahtjeva o trgovini njezina supruga možda bile ustvari istinite, nepobitna je činjenica da ona nije dobrovoljno obznanila te podatke, te je stoga lažno, i nedvojbeno nezakonito, dobivala pomoć za uzdržavanje koju sud nije mogao ozakoniti.

20. Podnositeljica zahtjeva je 17. listopada 2011. godine podnijela žalbu Županijskom sudu u Zadru, ponovivši svoje prethodne tvrdnje. Izjavila je da je njezin suprug bio vlasnik predmetne trgovinu, a ne ona, te da je ona samo bila zaposlena u obrtu svojeg supruga, koji je bio uništen pljačkom.

21. Županijski sud u Zadru, pozivajući se na članak 196. Zakona o socijalnoj skrbi, je 19. lipnja 2013. godine odbio žalbu podnositeljice zahtjeva zbog toga što nije obznanila činjenicu da je njezin suprug bio vlasnik trgovine i zbog toga što njezine tvrdnje koje se odnose na stvarno stanje poslovanja i njezinu lošu financijsku situaciju nisu bile važne.

22. Podnositeljica zahtjeva zatim je podnijela ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske, navodeći da je povrijeđeno njezino pravo na pošteno suđenje jer je prvostupanjski sud zanemario njezin zahtjev da se od Porezne uprave Drvar pribave podaci o trgovini njezina supruga, te stoga nije ispravno utvrdio sve okolnosti njezina predmeta. Također je tvrdila da je bila žrtva diskriminacije.

23. Ustavni sud Republike Hrvatske je 17. prosinca 2013. godine odbacio njezin prigovor kao nedopušten.

B. Mjerodavno domaće pravo

24. Mjerodavni dio Zakona o parničnom postupku („Narodne novine”, br. 53/1991, 91/1992, 112/1999, 81/2001, 117/2003, 88/2005, 84/2008, 96/2008, 23/2008, 57/2011, 148/2011 - pročišćeni tekst), koji je bio na snazi u mjerodavnom razdoblju, propisivao je kako slijedi:

Članak 219.

„Svaka stranka je dužna iznijeti činjenice i predložiti dokaze na kojima temelji svoj zahtjev ili kojim pobija navode i dokaze protivnika.

...”

Članak 232.

„Stranke su dužne same podnijeti ispravu na koju se pozivaju za dokaz svojih navoda.

...

Ako se isprava nalazi kod državnoga tijela ili koje pravne ili fizičke osobe koja ima javna ovlaštenja, a sama stranka ne može postići da se isprava preda ili pokaže, sud će na prijedlog stranke pribaviti tu ispravu.”

25. Mjerodavna odredba Zakona o socijalnoj skrbi („Narodne novine”, br. 73/1997, 27/2001, 59/2001, 82/2001 i 103/2003), koji je bio na snazi u mjerodavnom razdoblju, propisivao je kako slijedi:

Članak 196.

„Korisnik koji je na temelju rješenja centra za socijalnu skrb, ostvario primanje dužan je nadoknaditi štetu ako je:

- na temelju neistinitih ili netočnih podataka za koje je znao ili morao znati da su neistiniti, odnosno netočni ili je na drugi protupravan način ostvario primanje na koje nije imao pravo ili ga je ostvario u većem opsegu nego što mu pripada,
- primanje ostvario zbog toga što nije prijavio promjenu koja utječe na gubitak ili opseg prava, a znao je ili je morao znati za tu promjenu.”

PRIGOVORI

26. Podnositeljica zahtjeva prigovorila je temeljem članka 6. stavka 1. Konvencije i članka 1. Protokola br. 1. da je prvostupanjski sud odbio pribaviti financijske podatke o trgovini njezina supruga od Porezne uprave Drvar i da joj je naloženo da vrati isplaćenu pomoć za uzdržavanje.

27. Također je prigovorila, ne pozivajući se ni na koju odredbu Konvencije, da su domaći sudovi presudili na njezinu štetu, bez da su je osobno saslušali.

PRAVO

A. Navodne povrede članka 6. stavka 1. Konvencije i članka 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju

28. Podnositeljica zahtjeva prigovorila je da nije imala pošteno suđenje jer je načelo jednakosti oružja bilo povrijeđeno odbijanjem prvostupanjskog suda da od Porezne uprave Drvar pribavi financijske podatke o trgovini njezina supruga. Podnositeljica zahtjeva prigovorila je i da su joj domaći sudovi, ne uzimajući u obzir sve okolnosti njezina predmeta, neopravdano naložili da vrati isplaćenu pomoć za uzdržavanje. Pozvala se na članak 6. stavak 1. Konvencije i članak 1. Protokola br. 1. Navedene odredbe u mjerodavnom dijelu glase kako slijedi:

Članak 6.

„Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ... svatko ima pravo da ... sud pravično ... ispita njegov slučaj.”

Članak 1. Protokola br. 1.

„Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na mirno uživanje svojega vlasništva. Nitko se ne smije biti lišen svog vlasništva, osim u javnom interesu, i to samo uz uvjete predviđene zakonom i općim načelima međunarodnoga prava.”

1. Tvrđnje stranaka

29. Vlada je tvrdila da podnositeljica zahtjeva nije ispravno iscrpila domaća pravna sredstva jer nije podnijela žalbu protiv rješenja Centra za socijalnu skrb Benkovac od 27. rujna 2005. godine o prestanku njezina prava na pomoć za uzdržavanje. Naglasila je da je nadležni centar za socijalnu skrb u upravnom postupku trebao utvrditi li trgovina u Drvaru bila u funkciji ili nije i jesu li podnositeljica zahtjeva i njezina obitelj imali dovoljno prihoda, ili jesu li ih uopće imali. S tim u vezi Vlada je tvrdila da podnositeljica zahtjeva nije poštovala šestomjesečni rok za podnošenje zahtjeva jer je taj rok počeo teći nakon isteka roka za žalbu protiv rješenja od 27. rujna 2005. godine. Nadalje, Vlada je tvrdila da podnositeljica zahtjeva nije podnijela prigovor Ustavnom sudu Republike Hrvatske u vezi s njezinim pravom na mirno uživanje njezina vlasništva.

30. Vlada je također tvrdila da je podnositeljica zahtjeva aktivno sudjelovala u parničnom postupku koji je predmet prigovora, te da su poštovana sva njezina postupovna prava. Vlada je komentirala njezin prigovor da domaći sudovi nisu uzeli u obzir sve okolnosti njezina predmeta prilikom utvrđivanja činjenica, ističući da je, ako je smatrala da su podaci o obrtu njezina supruga ključni za njezin predmet, imala više od šest godina da ih pribavi. Unatoč tome, nije pribavila nikakve dokumente iz Bosne i Hercegovine, niti je dostavila ikakve druge dokumente kao dokaz o financijskoj situaciji i zaradi obrta njezina supruga, poput poslovnih knjiga ili drugih knjigovodstvenih dokumenata. Štoviše, nikada tijekom suđenja koje je trajalo šest godina nije objasnila zbog čega sama nije mogla pribaviti predmetne dokumente i zašto je bilo potrebno da domaći sudovi, i samo oni, pribave takve dokumente od poreznih tijela Bosne i Hercegovine diplomatskim putem, imajući na umu načela parničnog postupka i obvezu stranaka da podnesu i predlože dokaze za utvrđivanje činjenica u svoju korist. Nadalje, podnositeljica zahtjeva je tijekom cijelog postupka pred domaćim sudovima i Sudom dala brojne kontradiktorne izjave.

31. Podnositeljica zahtjeva izjavila je kako nije podnijela žalbu protiv rješenja centra za socijalnu skrb od 27. rujna 2005. godine jer joj je zaposlenik centra prijetio da će obavijestiti policiju ako to učini. Nadalje je tvrdila da joj gore navedena odluka nikada nije dostavljena i da joj je centar

za socijalnu skrb pogrešno dostavio svoju odluku od 4. svibnja 2005. godine dva puta.

32. Podnositeljica zahtjeva također je tvrdila da na ročištu održanom 2. veljače 2010. godine prvostupanjski sud nije naveo relevantne razloge za odbijanje prijedloga njezina punomoćnika da se od poreznih tijela Bosne i Hercegovine pribave podaci o obrtu njezina supruga, te stoga nije ispravno utvrdio sve okolnosti njezina predmeta.

2. Ocjena Suda

33. Sud se ne mora osvrnuti na sva pitanja koja su stranke istaknule jer je zahtjev u svakom slučaju nedopušten zbog sljedećih razloga, čak i ako se pretpostavi da je podnositeljica zahtjeva propisno iscrpila raspoloživa domaća pravna sredstva.

(a) Glede članka 6. stavka 1. Konvencije

34. Sud ponavlja da iako članak 6. Konvencije jamči pravo na pošteno suđenje, on ne određuje nikakva pravila o dopuštenosti dokaza kao takvih ili načinu na koji ih treba ocjenjivati, što je stoga prvenstveno stvar koju trebaju regulirati nacionalni zakoni i nacionalni sudovi (vidjeti, na primjer, predmete *García Ruiz protiv Španjolske* [VV], br. 30544/96, odlomak 28., ESLJP 1999.I, *Perić protiv Hrvatske*, br. 34499/06, odlomak 17., 27. ožujka 2008. i *Carmel Saliba protiv Malte*, br. 24221/13, odlomak 63., 29. studenoga 2016.). S tim u vezi Sud ponavlja da u njegovoj sudskoj praksi načelo jednakosti oružja zahtjeva da se svakoj stranci pruži „razumna mogućnost da izloži svoj predmet, u uvjetima koji je ne stavljaju u bitno lošiji položaj u odnosu na suprotnu stranku” (vidjeti, među brojnim drugim izvorima prava, predmet *De Haes and Gijssels protiv Belgije*, 24. veljače 1997., odlomak 53., *Izvjješća o presudama i odlukama 1997-I*). Na nacionalnim je vlastima da osiguraju u svakom pojedinačnom slučaju ispunjenje tih zahtjeva (vidjeti gore citirani predmet *Perić*, odlomak 19.).

35. Vraćajući se na ovaj predmet, Sud primjećuje da je na ročištu pred prvostupanjskim sudom održanom 25. kolovoza 2011. godine sam punomoćnik podnositeljice zahtjeva dostavio potvrdu Porezne uprave Drvar. Nadalje, napominje da je datum potvrde bio 4. rujna 2008. godine, što znači da ju je podnositeljica zahtjeva već posjedovala na ročištu održanom 2. veljače 2010. godine. Međutim, taj je dokument samo prikazivao porezne obveze njezina supruga, a ne prihod trgovine. S tim u vezi Sud primjećuje da nije bilo ničega što bi spriječilo podnositeljicu zahtjeva, niti je ona to tvrdila, da dostavi dokumente o stvarnoj financijskoj situaciji obrta njezina supruga, a time i financijskoj situaciji njezine obitelji, poput bilance, računa dobiti i gubitka, računovodstvenih ili bilo kojih drugih knjigovodstvenih dokumenata, ako ih je smatrala ključnim za svoj predmet, kako je predviđeno člankom 219. Zakona o parničnom postupku (vidjeti odlomak 24). Propust podnositeljice zahtjeva da podnese takve dokaze lišio

je parnične sudove mogućnosti da ispituju njezine navode i dobiju uvid u njezinu stvarnu financijsku situaciju. Zbog tog propusta, njezine druge tvrdnje o navodnoj nepoštenosti postupka i pretjeranom teretu koji je stavljen na nju zbog toga što je morala vratiti isplaćenu pomoć za uzdržavanje, nemaju nikakvu težinu. U takvim okolnostima Sud smatra da nije bilo ničeg proizvoljnog ili očigledno nerazumnog u odbijanju domaćeg suda da zatraži informacije od tijela Bosne i Hercegovine.

36. Iz navedenog slijedi da je ovaj dio zahtjeva očigledno neosnovan te ga se mora odbaciti sukladno članku 35. stavcima 3. i 4. Konvencije.

(b) Glede članka 1. Protokola br. 1.

37. Sud ne smatra potrebnim odlučiti je li pomoć za uzdržavanje koju je podnositeljica zahtjeva primala predstavljala „vlasništvo” u smislu članka 1. Protokola br. 1. Konvencije (usporediti s predmetom *B. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 36571/06, odlomak 39., 14. veljače 2012.) jer je ovaj prigovor u svakom slučaju nedopušten zbog niže navedenih razloga (vidjeti odlomke 38.-39.).

38. Stoga, čak i pod pretpostavkom da je nalog podnositeljici zahtjeva da vrati navedenu isplaćenu pomoć za uzdržavanje predstavljao miješanje u njezino pravo na mirno uživanje njezinog vlasništva, Sud smatra da je miješanje bilo opravdano. Posebice, navedeno miješanje temeljilo se na zakonu, tj. članku 196. Zakona o socijalnoj skrbi (vidjeti odlomak 25.), te je težilo legitimnom cilju u općem interesu, tj. da se pravo na pomoć za uzdržavanje dodjeljuje onima kojima je pomoć najviše potrebna, te da oni koji ne ispunjavaju zahtjeve ne primaju takvu pomoć neopravdano.

39. Glede toga je li miješanje bilo razmjerno legitimnom cilju kojemu se težilo, Sud se poziva na svoje obrazloženje u odlomku 35. gore. Nadalje, za razliku od predmeta *Moskal protiv Poljske*, br. 10373/05, 15. rujna 2009. godine, u kojem su tijela nadležna za socijalno skrb ukinula pomoć za uzdržavanje koja je bila dodijeljena njihovom pogreškom, u ovom je predmetu ukidanje pomoći za uzdržavanje rezultat namjernog propusta podnositeljice zahtjeva da obznani činjenicu da je njezin suprug bio vlasnik trgovine i vodio obrt. Stoga Sud smatra da je zahtjev za nadoknadu neopravdano isplaćene pomoći za uzdržavanje bio opravdan u svjetlu nalaza domaćih sudova, koji nisu bili proizvoljni ni očigledno nerazumni.

40. Sukladno tome, i ovaj je prigovor očigledno neosnovan i mora ga se odbaciti temeljem članka 35. stavka 3. točke a. i stavka 4. Konvencije.

(b) Drugi prigovor podnositeljice zahtjeva

41. Bez pozivanja na bilo koji članak Konvencije, podnositeljica zahtjeva prigovorila je kako nije mogla osobno iskazivati pred prvostupanjskim sudom, postavljajući to pitanje prvi put u svojem odgovoru na očitovanje Vlade.

42. Sud primjećuje kako podnositeljica zahtjeva nije iznijela taj prigovor Ustavnom sudu Republike Hrvatske. S tim u vezi, Sud potvrđuje svoju supsidijarnu ulogu, prema kojoj se podnositelji zahtjeva prvo moraju sa svojim pritužbama obratiti domaćim vlastima.

43. Slijedi da se ovaj prigovor mora odbaciti na temelju članka 35. stavaka 1. i 4. Konvencije, zbog neiscrpljivanja domaćih pravnih sredstava.

Iz tih razloga Sud jednoglasno

proglašava zahtjev nedopuštenim.

Sastavljeno na engleskome jeziku i otpravljeno u pisanom obliku 11. svibnja 2017. godine.

Hasan Bakırcı
Zamjenik tajnika

Işıl Karakaş
Predsjednica

© 2017 Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava provjerio je točnost prijevoda, te proveo lekturu i pravnu redakтуру istoga.